

6 ŞUBAT'I ANARKEN:

ORTAK SORUMLULUĞUMUZ ÇOCUKLAR

6 Şubat depremleri, yalnızca yüksek can kayıplarıyla değil; yaşamın bütün katmanlarında yarattığı tahribatla hatırlanması gereken bir kırılma noktasıdır. Bu nedenle 6 Şubat'ı anmak, yalnızca kayıpları sıralamak değil; afetlerin toplumsal, yönetsel ve kamusal boyutlarını bütüncül biçimde değerlendirme zorunluluğunu kabul etmek anlamına gelmektedir.

Bu bütüncül değerlendirme, deprem sonrasında özellikle çocuklara ilişkin süreçlere dair kamuoyunda hâlen yanıt bekleyen soruların varlığını da içermektedir. Refakatsiz kalan ya da yakınlarına ulaşamayan çocuklara ilişkin bilgilerin nasıl toplandığı, nasıl izlendiği ve bu süreçlerin hangi çerçevede sonuçlandırıldığına dair belirsizlikler, zaman içinde kendiliğinden ortadan kalkmamıştır. Bu durum, tekil olaylardan bağımsız olarak, şeffaflık, izlenebilirlik ve kamusal sorumlulukla doğrudan ilişkili bir alanı işaret etmektedir.

Bu noktada meselenin, "olan oldu, gelecekte benzeri yaşanmasın" denilerek geride bırakılabilecek bir başlık olmadığı açıktır. Çocuklara ilişkin belirsizlikler, ele alınmadıkça kapanan değil; ertelendikçe derinleşen ve kamusal güveni zedeleyen sorunlar üretmektedir. Bu nedenle konu, geçmişe dönük bir muhasebe ya da iyi niyetli bir temenni olarak değil; bugün ve şimdi sorumluluk üretmesi gereken bir alan olarak ele alınmalıdır.

Çocukların güvenliği, yalnızca ailelerin bireysel sorumluluğu olarak tanımlanamaz. Afet koşullarında çocuklara ilişkin riskler, toplumsal yaşamın ve kamusal düzenin bütününü ilgilendirmektedir. Bu nedenle çocuklara dair koruma, izleme ve destek süreçleri; bireysel çabalarla sınırlı kalmaksızın, toplumun tüm paydaşlarının sorumluluk aldığı kamusal yaklaşımlar üzerinden kurgulanmalıdır. Çocukların kimlerle temas kurduğu, hangi ortamlarda bir araya gelebildiği, bu süreçlerin nasıl kayıt altına alındığı ve zaman içinde nasıl takip edildiği gibi başlıklar, kriz anlarında değil; önceden tanımlanmış ve herkes için geçerli çerçevelerle ele alınmalıdır.

Afetlerle ilişkili tüm kurumlarda, özellikle refakatsiz ve korunma ihtiyacı olan çocuklarla çalışma, çocukların güvenli biçimde yönlendirilmesi, geçici bakım süreçleri ve uzun vadeli izleme mekanizmalarına ilişkin düzenli ve zorunlu eğitimlerin hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Kurumsal kapasiteyi güçlendirmeyen, bilgiyi ve sorumluluğu kişisel inisiyatiflere bırakan hiçbir yapı, afet koşullarında çocukların üstün yararını sürdürülebilir biçimde güvence altına alamaz.

Bugünden başlayarak, afetlerle ilişkili tüm kurumların, kuruluşların ve girişimlerin çocukları merkeze alan eylem planlarını geliştirmesi ve bu planların sürekliliğini sağlaması gerekmektedir.

6 Şubat depremlerinin 3. yıl dönümünde kaybettiğimiz tüm canlarımızı kederle anarken, bu başlığın gündemde tutulması, yalnızca geçmişe dönük bir hatırlama değil; geleceğe ilişkin açık bir sorumluluktur. Çocukların güvenliğine dair süreçlerin ertelenebilir, olağanlaştırılabilir ya da zamana bırakılabilir riskler olmadığı açıktır. Bu nedenle yaşanan kayıpların, yalnızca anılarda değil; bugünden kurulan, şeffaf, izlenebilir ve sorumluluk üreten sistemlerde karşılık bulması gerekmektedir.

Ortak çağrı: Belirsizliği azaltan, hak temelli bir takip sistemi

- Tekil ve doğrulanabilir resmi izleme akışı: Kurumlar arası veri uyumu; düzenli, kamuya açık ve anlaşılır bilgilendirme.
- Çocuk koruma odaklı kriz protokolü: Refakatsiz/kayıp çocuk süreçlerinin (teslim, eşleştirme, geçici bakım, denetim) standartlaştırılması.
- İhbar ve yönlendirme netliği: Ailelerin, sahadaki gönüllülerin ve sağlık kurumlarının "hangi durumda, hangi kuruma, nasıl bildireceği" konusunda sürekli bilgilendirme.
- Yerelde koordinasyon masası: Belediyeler, barolar, meslek odaları ve çocuk hakları örgütleriyle düzenli izleme-toplantıları.
- Bilgi yönetimi ve güvenli alan standartları: Kütüphanelerin afet öncesi farkındalık ve güven ilişkisi oluşturacak biçimde kullanılması; afet sonrası ise güvenli buluşma ve veri kayıt noktaları olarak tanımlanması.
- Çocuklara ait bilgilerin, arşivcilik ve kütüphanecilik uzmanlığıyla dijital olarak kayıt altına alınması; bu verilerin denetlenebilir ve sürdürülebilir bir sistemde "kurumsal bellek" oluşturularak tutulması.

Afet esnasında ve sonrasında kırılğan grup olan çocuklar için yapılacak tüm eylemler; önce kayıt, takip, denetim ve şeffaflık gerektirir. 1999'un hafızası ve 2023'ün taze olan acısı, bu sistem boşluklarının bedelini bize tekrar tekrar hatırlatmaktadır.